

PRIKAZI I RECENZIJE:

Tkalčić, Godišnjak Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije, 16 (2012)

U opsežnom svesku na 42 stranice tekstovi su razvrstani u skupine koje čine: *rasprave, arhivsko i knjižno gradivo, izvori, uspomene, osvrti, prikazi knjiga i ljetopisni dio.*

Ivan Armanda u članku *Lik i djelovanje redovnice Amadeje Pavlović (1895.-1971.) iz Družbe milosrdnih sestara Sv. Križa* opisao je izniman životni put jedne redovnice. Karolina Pavlović rodila se u Petrovaradinu 28. siječnja 1895., a zaredila u Đakovu 15. kolovoza 1932. kada je uzela redovničko ime Marija Amadeja. Obnašala je službu provincijalne poglavarice od 1943. do 1955. godine. Tijekom Drugog svjetskog rata i poraća suočavala se s nizom teškoća. Spašavala je ugrožene ljudske živote, dostojanstvo, rad i prava svojih redovnica i imovinu svojega reda. Pružala je podršku kardinalu Alojziju Stepinu u pritvoru. Imala je osjećaj i širinu za ekumenski dijalog. Svoj rad nastavila je kao kućna poglavarica na Sušaku 1955. – 1959., a zatim kao odgojiteljica redovničkog podmlatka u Zagrebu 1959. – 1966. Nakon tih službi povukla se u provincijalnu kuću u Đakovu, gdje je provela posljednje godine života. Za sobom je ostavila glas uzorne redovnice.

Stjepan Kožul donosi članak *Kanonička kuća (kurija) Kaptol 6.* Uz povijest i životopise stanovnika, kanonika od sredine 19. stoljeća do 1954. godine, ukazuje na dugu borbu Jurja Kocijanića i njegova odvjetnika s komunističkim stambenim vlastima i podstanarima u kuriji da je sačuvaju u vlasništvu Prvostolnog kaptola.

Hrvatska katolička banka d.d. Zagreb (1907. – 1949.) naslov je rada Siniše Lajnerta o gospodarskoj i bankarskoj povijesti hrvatskog naroda u prvoj polovici 20. stoljeća. Članak se temelji na proučavanju gradiva iz istoimenog fonda, koji se nalazi u Hrvatskom državnom arhivu. Banka je započela s radom 15. svibnja 1907. godine. Tijekom svog trajanja bila je jedan od najvažnijih i najstabilnijih novčarskih zavoda u povijesti Hrvatske, unatoč ekonomskim krizama i promjenama državnosti. Međutim, 4. prosinca 1945. uz imovinu članova ravnateljstva konfiscirana je i sva imovina banke, a postupak likvidacije okončan je 17. studenog 1949. godine.

Nikolina Bobešić povjesničarka umjetnosti, u radu *Kapela svetih Apostola ili Sv. Ivana Krstitelja u Buševcu* opisuje vrijedno ostvarenje drvene sakralne arhitekture hrvatskog narodnoga graditeljstva. Prvi spomeni kapele sežu čak u 1668. godinu, a današnji joj izgled datira iz 1768. godine. Kapela je gotičkog tipološkog obrasca, oslikana, s baroknim oltarom, crkvenim namještajem i liturgijskim predmetima. Obnavljana je konzervirana i obrađivana u više navrata.

Ana Kaniški u članku *Kapela Sv. Josipa u franjevačkoj crkvi u Varaždinu* pozabavila se kapelom koju je krajem 17. stoljeća imućni varaždinski trgovac Danijel Praunspenger dao prenamijeniti u svoje posljednje počivalište. Kapela ima obilježja

kasnomanirističkih i ranobaroknih utjecaja. Ikonografija je poslijetridentskih obilježja s prikazima alegorijskih figura smrti, a posvećena je sv. Josipu zaštitniku crkve i „utočištu umirućih“.

Pavao Maček izradio je rodoslovlje *Plemeniti rod Saića od Pernice*. Rad započinje s imenom roda koje se u izvorima pojavljuje u drugoj polovici 16. stoljeća. Saći su bili pripadnici nižeg plemstva samoborskog okruga koji su imali rodbinske veze s nekim od najvažnijih hrvatskih rodova. Prema podacima iz istraženog arhivskoga gradiva osobnih fondova, mapa plemstva i matičnih knjiga, obrađeni su podatci za 91 pripadnika roda, sastavljeno pregledno rodoslovno stablo/grafički prikaz koje je pojašnjeno popisom rimskih brojeva koji označavaju redni broj koljena/naraštaja i arapskim brojem člana u pojedinom koljenu. Autor donosi i abecedni popis članova.

Alojz Jembrih predstavlja rad *Školski učbenik za učenje latinskoga jezika u zagrebačkoj isusovačkoj gimnaziji „Syntaxis ornata ad usum Croaticae juventutis accomodata“ (1747)*. Autor udžbenika je austrijski isusovac Franz Wagner (1675. – 1748.) čije je izdanje prilagođeno za hrvatsku mladež. Udžbenik ima četiri poglavlja. Odlikuje se didaktičko-metodičkim načelom: preko majčinskoga jezika do znanja stranog jezika. Autor navodi da je bez obzira na to kako se u povijesti jezik zvao uvijek ispunjavao svoju komunikacijsku i izobrazbenu svrhu. Članak završava riječima Martina Heideggara (1889. – 1976.) „zavičajni idiom jezik je majke, ali je on i majka jezika“.

Dubravka Botica u članku *Knjižni fond Metropolitanske knjižnice Zagrebačke nadbiskupije iz 18. stoljeća*. upoznaje nas s osnovnim informacijama o povijesti nastanka i podatkom da je to jedna od najvećih i najvažnijih crkvenih zbirki knjiga i rukopisa na srednjoeuropskom prostoru. Knjižnica ima oko 60.000 naslova, a čine je zbirka stranih rukopisa, prvotisaka (inkunabula) te tiskanih knjiga, atlasa i karata. Obradila je dio knjižnog fonda iz 18. stoljeća koje je velikim dijelom prikupio Maksimilijan Vrhovac svojim zalaganjem i svestranim interesima. Knjige su većinom pisane latinskim i njemačkim jezikom, znatno manje talijanskim, francuskim i drugim jezicima. Analizirana su izdavačka središta i vrste knjiga.

Ivanka Magić i Ivica Zvonar autori su članka *Rukopisna ostavština mons. dr. Andrije Živkovića u Nadbiskupijskom arhivu u Zagrebu*. Sama ostavština izdvojena je iz gradiva Zbora duhovne mladeži zagrebačke preuzetog iz Nadbiskupskog bogoslovnog sjemeništa u Zagrebu. Dr. Andrija Živković (1886. – 1957.) bio je svećenik i profesor na Rimokatoličkom fakultetu u Zagrebu od 1925. do 1953. godine. Ostavština zaprema oko četiri i pol kutije gradiva koju čine: znanstveni tekstovi, članci, rasprave i osvrti te knjige što ih je sam objavljivao ili pripremao za tisak. Uz osnovne životopisne crtice, navedeno je njegovo najznačajnije djelo *Katoličko moralno bogoslužje* te popis rukopisne ostavštine.

Stjepan Razum donosi tri rada. Prvi je *Prilog Franje Brdarića spomenici župe Štrigova*. Franjo Brdarić (1885. – 1941.) poznati je crkveni povjesničar koji je u

Spomenici župe Štrigova napisao prilog za povijest te župe. U članku se navodi da je više autora župnika *Spomenice*, ali da se Brdarićev rukopis nalazi od 201. do 213. stranice. Sadržava cjeloviti prijepis Brdarićeva priloga, opću i vjersku povijest Međimurja, popis župnika Štrigove te rodoslovlja Banića, Ernušta i Zrinskih.

Drugi rad su *Sjećanja na nadbiskupa i stožernika Franju Šepera (1905. – 1981.)*. Sjećanja su prikazana iz tri perspektive. Jedno donosi Šeperov gimnazijski vršnjak skladatelj Josip Deči. Drugo sjećanje zabilježio je svećenik Stjepan Mlinarić, a treći je prolog sjećanju doktorice medicine Brigite Kurelac, koji se odnosi na priručni misal kojim se kao bogoslov Franjo Šeper služio tijekom svojeg studija u Rimu. Misal sadržava i neke Šeperove vlastoručne zapise: duhovne misli, navode i molitve, te zapise važnijih nadnevak a i obiteljskog života.

Treći naslov *Uloga Ivana Hrena u podizanju župe Sv. Kvirina u Sisku* dopunjujući je i ispravljajući članak Lojze Butorca iz godišnjaka „Tkalčić“ 15 (2011). Budući je nadopunjujući, nastavlja se s podacima o ulozi svećenika Ivana Hrena u dovršetku gradnje župne kuće i crkve sv. Kvirina u Sisku.

Tema rada Jasne Požgan je *Provedba agrarne reforme na posjedima župe Sv. Marije Magdalene u Štrigovi*. Uz uvodnu povijest župe i njezin prvi spomen iz popisa župa Zagrebačke biskupije iz 1334. godine, naveden je opseg župe. Naglasak rada je na procesu oduzimanja imovine 15. srpnja 1945. Godine, uz prijepis spisa o provedbi agrarne reforme i kolonizacije, koji se izvorno nalaze u arhivskom fondu HR-DAM-15 Narodnog odbora kotara Čakovec 1945-1962.

Mato Repić piše *Da se ne zaboravi!* Članak je to različitih uspomena lepoglavskog župnika u miru, 2. dio. Ima tu sjećanja na župnike političke zatvorenike, a najveći dio priča odnosi se na anegdote iz svakodnevnog života sumještana.

Godišnjak još sadržava prikaze sljedećih knjiga: Ivan Damiš *Vjerni međimurski pastiri – pokojni svećenici i redovnici djelatni od 1945. do polovice 2011. godine*, Ivanka Magić i Stjepan Razum *Imovnici Nadbiskupijskog arhiva u Zagrebu*, zbornik *Osam stoljeća Čuntića 1211. – 2011.*, Goran Ivanišević *Marčanska unija iz 1611. godine*, Ivan Kverić O. *Josip Milunović, život i djelo*, Velimir Deželić ml. *Kakvi smo bili?*, Stjepan Kožul *Znameniti Jurići porijeklom iz Starih Pavljana kod Bjelovara*, Anđelko Koščak *Podno Grebengrada. Sub castro Greben*, Tomislav Vuković *Drugačija povijest*, zbornik *Antiquam fidem*, Božena Filipan *Varaždinske Toplice u hrvatskoj povijesti i kulturi*, Savić Marković *Štedimlja Zavjere protiv svjetskog mira*, Ivan Supek *Tragom duha kroz divljinu*. Ovom broju Tkalčića dodana su još *Pravila Društva – odluke o izmjeni i dopuni pravila* te opširan i informativan *Ljetopis društva*.

Angelika Milić